

ՉՕՃՈՒԳԼԱՐ ԻԶԻՆ

„ՊՐԱԳԱՆԸ, ՉՕՃՈՒԳԼԱՐ ԵԱՆԸՄԱ ԿԵԼՍԻՆԼԵՐ:” ՄԱՐԿ. 10. 14.

ՃԻԼՏ 23

ԻՍԹԱՆՊՈԼ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1, 1893

Ն. 12

ՔՐԻՍՏՈՍԸՆ ԵՐՈՒՍԱԴԵՍԷ ԿԻՐՄԷՍԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԸՆ ԵՐՈՒՍԱ-
ԴԵՍԷ ԿԻՐՄԷՍԻ

Ծաղկաղարդ Կիրա-
կիսի իւն Զատիկ Կի-
րակիսի արաօրնտա
անճագ պիր հաֆթա
միւտաէթ օլտըղը թէ-
աճճիւպէ շայան տըր :
Կէրէք Ծաղկաղարդ
Կիրակիսի, Կէրէք Զա-
տիկ Կիրակիսի իքիսի
աէ ֆիւթուհաթ Կի-
րակիւնքի խի իսէ աէ,
պիրի պիրինաէն չօդ-
ֆարդը օլան ֆիւ-
թուհաթլար խիւեր :
Ծաղկաղարդ Կիրա-
կիսինաէ ֆրիստուս
գալմըն ըէիւլէրինին
խուսուլմէթինի հիչ
սայմայարագ Երու-
սաղէմէ Կիրաի : Օ Ե-
րուսաղէմէ Կիլիկիճէ
Կիրմէտի, անճագ ա-
չիքեարէ վէ զայէթ
ալէնի սուրէթաէ վէ
աղիմ զալապալըղն
ալըըլըրըլէ Կիրաի
քի, պու զալապալըդ
անը Դաւիթին օղը
տէյիւ սէլալարլար,
վէ անա Դաւիթին
թալսթընըն վարիսի
մա գամընտա պա-
գարլար խիւ իկէր ա-
նըն սիյասի պիր մագ-
սէտի օլտա վէ զէմինի
պիր մէլէքիւթ թէէ-
սիս էթմէք իթմէսէ
խի, Եէհուսիւլէրին
միլլի զուրուրընը օխ-
շայարագ պիւթ իւն
չէհրի քէնալիսինէ

ճէլայ, վէ Դաւիթին թախթը թէքրար թէքսիս օլունաճագ տէյիւ անէրի թէքսմին էտէ պիլիւր իտի: Տիւնեայա տահա պէօյիւք պիւր խըտմէթ իճրատը իշիւն կէլմիշ օլաղընտան պէօյէ պիւր շէյ էթմէտի: Իլէրիյէ կէլէճէք Կիրա- կիյէ պաղար իտի քի, օլ կիւնիւ սա- պահլայըն մէլէքէր անըն գապընտան թաշը պիւր թարափա եռւվարայաճագ- ար, վէ քէնտիսի կիւնահա, էօրիւմէ վէ ճէհէննէմէ զալէպէ էտէճէք իտի: Երուսաղէմէ կիրաիլի վաղթ թաղիւմ վէ թէհայիւրլէ քէնտիսինէ խիթապ օլունան «Օսաննա» սէտալարը «Անը սալայ էյլէ» տէյիւ էտիլէն զալիւմ վէ քէօթիւ ֆէրեատարա թէպտիլ օլաղ-

ՆԵՐՊՈՇ ԷՕՔՍԻԻԶԻԱՆԵՍԻ

Պու պինալարըն թափիլըրիւնի պու- րայա գօմամըղըն սէպէպի անէրին խուսուսիլլէ կիւղէլ պինալար օլմատը տէյիլ տիւ, անճագ անէրին գուլա- նըլաղըլարը կիւղէլ մագսէա իշիւն տիւ: Պունտան օթուղ սէնէ մուգատ- տէմ Մր. վան Լինտընհուլթ նամ սէյ- յար քիթապճը ֆիլէմէնք մէմէքէթի- նին Նիմէկէն նամ շէհրինի զիյարէթ էթաիլինտէ օրատա պիւր չօգ էօք- սիւղ վէ երիւ իւթիւ պրաղըլմը չօ- ճուղար կէօրէքէք մէրհամէթէ կէլ- տի, վէ անէր իշիւն պիւր շէյ էթմէյի ֆիլքըրինէ գօտու: Օլ շէհրտէ պիւր էսքի էվ թուլտու, վէ 1863 տէ Նոյեմբը

տէ չալըլըլար: Պունալարն հէփսի տախի խայրիւսահ անտէմէրին իանէլէ- րիլլէ գայըլըլըլար, չիւնքի Մր. վան Լինտընհուլթ մալի եօգ իտի:

Թիւրքիտա տախի չօգ էօքսիւղէր օլուպ՝ էօքսիւղիւսանէլէր տախի վար տըր, վէ էօքսիւղէրին պաղըլարը պու- խանէլէրտէ պարընըլար: Պու էօք- սիւղիւսանէլէր տախի խայրիւսահ քիմնէ- լէրին հէտիլէլէրիլլէ գայըլըլըլար:

ԲԱՊՊԸՆ ՖԻԻԼԼԵԻԻ

Մէղամիր քիթապընտա օգուրըղ քի, «Մէֆինէլէրլէ տէնիլլէ էնիպ՝ չօգ սու- լարաա իշ կէօրէնէլէր, Բապըն ֆիլի- լէրինի, վէ տէրեատա աճիպ իշ- լէրինի կէօրիւլէր:» Պու ճիւմէ իլէ գարատա տախի տուրանլար՝ կէօղլէրինի աշըգ սաղլասալար, իշթիմալէն տէրեատա տուրան- լարտան զիյատէ Բապըն աճիպ իշլէրինի կէօրիւլէր:

Քէօյլէրտէ պուլունան տտէմ- լէրին Բապըն իշլէրինի կէօրմէ- յէ պէօյիւք ֆուրսաթլարը վար տըր: Շէհրլէրտէ տտէմէր ա- տէմէրին իշլէրինի մէսէլա թուղ- լար վէ խարճ իլէ եափըլմը զալըլըլմար վէ պինալար, գուլ- լէլէր վէ մէսքէնէլէր, մաքընալար վէ մալլէր կէօրիւլէր իտէ տէ, քէօյլէրտէ տտէմէր Բապըն ֆի- լիլէրի իւղէրինէ պաղ ապիլիլէր- վէ տտէմէր կէօրտիւքէրի շէյ- լէրի նաղար ը միւթալապա ալըր իքէն՝ Ալլահըն պու աճաիպ կիւ- ղէլիւք վէ հիքմէթի թէրթիպ իլէ

ՆԵՐՊՈՇ ԷՕՔՍԻԻԶԻԱՆԵՍԻ

ղընտա տախի մէյուս օլմատը, զիրա իլէրիյէ, քէնտիսին տահա պէօյիւք զալէպէ իլէ եէնի Երուսաղէմէ կիրմէ- սինէ պաղար իտի քի, օլ վաղթ ճիւ- նուտ ը սէմալիլլէ «Եյ գափուլար, պաշարընըղ զալըլըլմար, վէ էյ է- պէտի գափուլար, երիւքսէլինիլ, վէ Մէլիք ի զուլ ճէլալ կիրէճէք տիւ» տէ- յէճէքլէրինի, վէ մէլէքլէր կիւրուհընըն պու. աղըլըլարը սօնիլա հաղարէթ վէ ատալլէթ ֆէրեատարընա թէպտիլ օլմայաճաղընը պիլիւր իտի:

Պունտան մատա, Ծաղկաղարդ- Կի- րաիլի քէնտիսինէ պէրէքէթ թէ- րէննիւմ էտէնիլլէրին ճիւմէլիլին քէն- տիսինէ տիւլմէն օլմատըլարընը պի- լիւր իտի: Սօնընա գատար քէնտիսինի սէվէնէր պուլունաղըլընը, վէ գալապա- լըղ անըն սալայ օլունամարընը թալէպ էթաիլլիտէ անիլէրին գայէթլէ աճըն- սըղլարընը պիլիւր իտի:

այընտա իքի էօքսիւղէր իլէ օրա- յա կիրտի: Էօքսիւղէրին սայըսը չար չապուգ արթմար, վէ 1866տա Նիմէկէ- նէ եաղըն Նէրպօշ նամ գարիլէտէ պիւր տօթթը անա պիւր թարլա վէրտի: Պու թարլա իւղէրինէ պիւր էվ եա- վըլտը, վէ էրթէսի սէնէ Մր. վան Լին- տընհուլթ անըն իշինէ 37 էօքսիւղէր իլէ կիրտի: 1886տա պիւր գաշ պաշգա եէնի պինալար տախի իլալլէ օլունմը, վէ էօքսիւղէրին սայըսը 800իւ կէլմիշ իտի: Էօքսիւղիւսանէ իլէ պիլիլէրտէ պիւր տէ էյի մէթմէպ օլուպ՝ օրատա պարընան հէր օղլան վէ զըղ իլէրիտէ կէլիմինի չըղարաճագ պիւր սանաթ էօյրէնիլ: Պիւր մաթպաա, պիւր միւ- ճէլիտիւսանէ, պիւր տէմիրճի տիւք- քեանը, թէրգի տիւքքեանը, տօղրա- մաճը տիւքքեանը վէ զըղար իշիւն չամալընը տիւքքեանը վէ թարլա վար տըր քի, էօքսիւղէր պու իշլէր-

տօլու օլան իշլէրինտէն իսթիփատէ էթ- տիլլէրի գատար հիշ պիւր շէյտէն իսթի- փատէ էթմէղլէր: Սապահըն կէօյիւ պօ- յայան վէ աշըլան չիլէքլէրի տօնատան րէնքլէր կիպի րէնքլէր հիշ պիւր րէսսամ թէրթիպ էթմէմիշ տիւր: Պէօյիւք խըլ- գաթ իշինտէ հէր թարափտա էթրա- ֆըմըղտա կէօրիւլէն աճաիպ շէյլէր կի- պի շէյլէր հիշ պիւր մաքընիսթ ապա իճատ էտէմէմիշ տիւր:

Ֆէնատը չուրատա տըր քի, տտէմէր պու տիւնեանըն հէր թարափընտա կէ- ղէրլէր իտէ տէ, գալալը կէօղլէր իլէ կէղէրլէր վէ Ալլահըն իշլէտիլի աճա- իպ շէյլէրի կէօրմէղլէր: Քէօյտէ գաշ չօճուգ վար տըր քի, հէր պիւր էլմա վէ քիւրաղ եափըղընըն հէլէզնի պիւր խաթթ իւղէրինտէ սայըլըլըլընը, վէ անէրին պէշէր եափըղա գալի օլան սորալար իւղէրինէ տիլիլիլ իտիլինի, վէ հէր պիւր թէքմիլ տալ իւղէրինտէ պուլունան պէշինճի եափըղըն տօղ-

վէ աստիճարը իւն կէօրիւշտիւքսէն սօնկրա , չօգ սապր էթմէյէրէք քէն- տիսինին իսթիյար աթըննն նէրէտէ օլտըղընը սիւալ էթտի , վէ Սփօթըն ուղագ պիր չալըրըղտա պուլունաը- ղընը անկլայարագ , անը կէթիլմէք իչիւն առէմ կէօնտէրտի , վէ պիրաղ սօնկրա՝ քէնտի սէյկիլիւ աթըննն պիրաղ էթմէտէ հալլընըն դալիւսը- նըն հանընտա պիր դաղըղտա պաղըր օլտըղը անա խապէր վէրիլտիլնտէ , ճէնէրալ աճէլէ օլ մահալէ հաղլաշտը , վէ աղչամ դարանըղը պատմագ իւղ- րէ օլմաղլէ , քէնտի էսքի էմէքտարը- նըն ըահաթ իւղրէ տուրուպ դաղըղը կէմիրտիլնի խալալ մալալ կէօրտիւ : Ճէնէրալ , « Սփօթ » տէյիւ պաղըրըն- ճա , աթ անիտէ հանգ օ վէրիլ կիպի ճէվապ օլտարագ քիչնէմէյէ պաշլաշտը : Սփօթ պիր խօրուլտաաը վէ էօյլէ ա- թըլաը քի հուլարը դօվարարագ պիր սըլալըլէ չիթիլն իւղէրիլնտէն կէչտի , վէ պօյնընը հայ կիպի էյէրէք վէ դու- լաղլարընը մաղըրուանէ տիքէրէք կէ- լիպ սահիպլինին հանընտա տուրտու , վէ օրտաա սէյլինճ քիչնէմէյէրիլէ պա- շընը սահիպլինին կէօքսիւ իւղէրիլնէ դօտու : Ճէնէրալ տէյօր քի , « Պիղ պիրի պիրիմիղէ սարըլաղ , վէ պիրի պիրիլնի երիւքտէն սէվէն տօսթլար միսկիլիւ հէքտիկէրիմիղ օլաշտաղ : վէ օլ կիւնիւ Սփօթ իւն օլան շու սարըլ- մամըղտան՝ ֆտալիւամ աղաթընտան օլանլար իւն վէ տօսթլար իւն կէօրիւշ- մէքտէն ղիյաաէ մահղուղիլէթ վէ խօշ- նուտիլէթ հիսս էթտիլիմի պէյան էթմէյէ ութանմամ :

ՍԱԱԹ ԲԱԳԳԱՍՐՆՐՆ ԻՃԱՏՐ

Սաաթ ըաղգաթընը Գալիլէոսըն պուրմուշ իտիլի ալ էլ ումում զանն օլունուր : Բիւլայէթէ կէօրէ , 1583 տէ Գալիլէոս փիղա տար իւլ ֆիւնու- նընտա թալէպէ իքէն պիր աղչամ ուլու քիլիսէնին աըլ թարաֆըն- տա կէղէր վէ հէր նէ դատար քի- լիսէյէ կիրիպ ըուհանի խըամէթտէ հաղըր պուլունմաաը քէնտիսինտէն մէ- մուլ օլունուր իտի իտէ տէ , դայաաըղ- լըղլէ պէօյլէ էթմէմիլ իտի : Պու էս- նաաէ էյլէնմէք մէրամըլլէ չիմտիլէ դատար դալմըլ օլան պաղըր լամպա- նըն հարէքէթիլնի սէյր էտէր իտի քի , փէնճէրէտէն էսէն ըիւղիկարըն դուլ- վէթիլլէ սալլանըր իտի : Գալիլէոս լամ- պանըն հարէքէթիլնին դանուն իւղրէ օլտըղընը կէօրէրէք հայրան օլտու , վէ կէրէք ուղուն միւտաէթ սալլանաա կէ- րէք դըսա միւտաէթ սալլանաա սալ- լանմաաընն այնի միւսալի միւտաէթտէ

վուղ ու պուլտըղընը կէօրտիւ : կէօր- տիւլիւ պու հալ իւղէրիլնէ պաղագ թէճըրպէլէր տալի իճրա էտէրէք ըաղգաթըն սալլանմաաընըն միւսալի վաղթտա վուղուա կէլտիլնի իտալթ էթտի : Պու մէպտէյի իւք տէֆա ա- տէմին նապղընըն աթմաաընը սայմագ իչիւն իսթիմալ էտիպ , պատէհու սա- աթտա տալի իսթիմալ էյլէտի : Բի- լիսէ թարաֆընտան չըղարըլան շէտիտ ֆէրմանլար վաաըթտաըլլէ պու պէօյիւք էհլ ի հէյլէթ էճրամ ը սէմալիլէնին տէվը ու հարէքէթիլնիլն պէօյիւք հաղիկաթլարընը ինքեար էթմէյէ ճէպը օլունաղընտա պատէհու ա- նըն իչիլիւղար ֆիքրի պաղագ շէյ- լէր միւթալաաըլլէ մէչղուլ օլուր իտի : Պու պէօյիւք ալիմին աղլընըն աթէչի անըն սըհհէթի պիւթիւն պիւթիւն պօ- ղուլտըղտան վէ պատարը դալ օլտըղ- տան սօնկրա պիլէ ալէվիլ իտի : Բէօր օլտըղտան սօնկրա ըաղգաթըն սաաթ իչիլնտէ դուլլանըլա պիլտիլնի պուլ- տու , վէ պաղգալարըն հարըրմըլլէ էհլ ի հէյլէթէ մախսուս սաաթ հալի- աը քի , անըն իչիլնտէ ըաղգաթ մէպ- տէսի իսթիմալ օլունմըլ իտի : Լաքին պու մէպտէյի իճրաաը թէքմիլտէյիլ իտի : Պու մէպտէյի էյի պիր թարղաա դուլլանմագ իչի ֆիլէմէքլի էհլ ի հէ- յէթէ , հանի ֆրիսթիւն չույկէնղիլէ դալմըլ իտի : Պու զաթ 1656 տա ըաղ- գաթը պիր սաաթ հալաը , վէ պու- նուն թարիֆիլնի միւպէյիլն պիր էսէ- ըիլնի ֆիլէմէք ֆարլամէնթօսընա հէ- տիլէ էթտի :

ՉՕՃՈՒԳԻԱՐԸՆ ԱՅԱԳԻԱՐԸՆԸՆ ՀԸՖՁԸ

Փօլիսին պիրի ղէվալը ըուպալար կիլիլի պիր իսթիյար դարընըն ս- գաղըն պիր քէնարընտան պիր շէյ ա- լըպ փրօթէլաաընա դօաղընը կէօր- տիւ : Փօլիս դարընըն պիր քէսէ հա- խօա դըլմէթիլ պիր շէյ պուլտըղընը , վէ անը սաղլամագաա օլտըղընը զանն էթտիլնտէն , անա հաղլաշարագ « Գօ- ճա դարը , պուլտըղըն նէ՝ իտի , փրօս- թէլանը աչ պաղալըմ » , տէտի : Գարը պու գապա էմիէ իթաաթ էտէրէք անա պիր դաշ ճամ փարչալարը կէօս- թէրտի :

Փօլիս սէրթիլըլէ « Օլ ճամ փարչա- լարընը նի՞չիւն թօլիլայօրաըն » , տէտի- յիլնտէ , գօճա դարը ,

« Գօրգարըմ քի պուլնար չօճուղյա- ընն այաղլարընը հարալարըն » , ճէվա- պընը վէրտի :

Պու քէրիմ Խաղօլիալը գաաթըն ճամ փարչալարը չօճուղլարընն այաղլարը- նը հարալարմաաընլար տէյիւ անլէրի թօլիլար իտի իտէ տէ , օլ չօճուղլարը պէլքի աալա թանըմալաճագ վէ կէօր- մէյէճէք իտի :

Նէ՝ գաաթը չօճուղլար վար աըր քի , էօմիլն փիւրիւղլիլ իղլէրիլնտէն եր- ըիւրլէր , վէ օրաղարտա տիքէնլէրտէն , թաշլարտան վէ տիւրլիւ տիւրլիւ մու-

ղիրը շէյլէրտէն այաղլարը հարալարմա- ղա միւպթէլա տըրլար : Նէ՝ գաաթը էլ- ղէմաիր քի , պէօյիւքլէր անլէրին հօլըն- տան հէր կէօնա էնկէլի վէ մուղիրը շէյ- լէրի դալարմաա չալըլաընլար : Պիղէ հօլ հաղըրլամագ վէ թաշլարը անտէն գալարմագ էմի օլունուր : Այաղլարը- մըղա տօղրու հօլլար հալմալըլըլ , օլ- մալա քի թօլալ օլան թէօքէլէ օղրա- սըն : Լիկէր էօմիլն թարիլիլնէ տիղ- գաթլէ պաղ աճագ օլուրսանըլ , անտէ չօճուղլարընն այաղլարընա դարար վէրէ- ճէք չօղ շէյլէր պուլաճագաթընըլ : Նէ՝ գաաթը չօճուղլար վար աըր քի , վաղ- թըլլէ էօնիւ ալընմաաը միւմըլն օլան կիւնալարըն վէ հանկըլըլըլարընն նէ- թիճէսինի շէքէրլէր : Զուլմէթ վէ մէվ- թէ կէթիլընէն հօլլարա նէ՝ գաաթը քիմէլէր սալալարը : Լիկէր պիրաղ հիքմէթլէ մուհապալէթ կէօթէրիլնէ , ղաիֆլէրէ վէ տօղրու հօլտան սալման- լարա ալիկաթ էթմէք իչիւն տալմա- արղու պէյան էտիլէ , վէ պիչարէ վէ քիմէսիլ օլանլարա պիրաղ մուալէ- նէթ կէօթէրիլնէ իտի , օլ վաղթ չօղ- մէլիլ վէ մահղուն օլան ճանլար միւ- պարէք դըլընմագ վէ միւսթէֆիտ օ- լաճագլար իտի :

Չօճուղլարընն այաղլարընը հարալա- յա պիլէն քիւչիւք թաշլարը հօլ- տան թօլիլամաա չալըլալըմ , վէ տիղ- գաթըլը ըուհարը խարապ էտէ պի- լէճէք օլան թէճըրպէ վէ թէհիլէրլէրի գալարմաաղա ղայրէթ էտէլիմ :

ՍԱՊՈՆՏԱՆ ԻՐԻ ԳԱՊԱՐՃԸԳԻԱՐ
ԵԱՓՄԱԳ

Սապօնտան գապարճըղլար հալի- մագ պէօյիւք էյլէնճէ տիր . լաքին գապարճըղլար իրի վէ հէրէ աթըլ- տըղլարընտա փաթլամալաճագ տէրէ- ճէտէ դուլիլէթիլ օլտալար իքի գաթ ղիյաաէ էյլէնճէլի օլուր : Սապօնտան գապարճըլ- հալիմագ մաաաթի թէրքիպ էթմէյի պիլէն հէր պիր քիմ- սէ ինսան պաշը պէօյիւքլիլնտէ գապարճըղլարը չօղ սուհուլէթլէ չի- չիլէ պիլիլ : Գապարճըլ- հալիմագ ի- չիւն ճէվիլ պէօյիւքլիլնտէ պիր սապօն փարչաաը ալ վէ անը պիր դա- տէհ սըճագ սու իչիլնտէ երիթաիքտէն սօնկրա իչիլնէ պիր չայ գաշըղը կէօրէն- գօ , վէ էյիճէ գարըլաըրըղտան սօնկրա պիր պօրու իլէ իւֆլէ : Պու վէճհլէ էօյլէ գապարճըղլար իլէրի կէ- լիլ քի , հարըմ կիւն գաաթը տայա- նըրլար : Փէնպէ ըէնկիլնտէ գապար- ճըղլար հալիմագ իչիլն պիր իքի տամ- լա չիլէկ սուլը վէ պաղ- գապարճըղ- լար հալիմագ իչիլն պիր ալ փրթիւ- գալ սուլը գաթիմ քի ըաղլմա՝ տըր :

Ամերիկան միսիսնէրլէրի չիթէթի թարաֆընտան
Սահիպ ի իմիլալ ճէք ՍԻՐԻՆ
Միւլէլիլ ճէք ՍԱՊՈՆՏ
Ֆինճանճըլար հօղուշը Ամերիկան իտի :

ԻՍԹԱՆՊՈԼՏԱ

ՄԱԹԱՍԱ Ի Ա. ՅԱԳՈՐ ՊՅՅԱՆԱՆ

